

УДК 342.31(477):35.072.1

Богдан Федірко,

аспірант кафедри політології та міжнародних відносин,

Національний університет «Львівська політехніка»,

bohdan.o.fedirko@lpnu.ua

ORCID ID: 0009-0008-5160-1945

DOI 10.29038/2524-2679-2023-02-286-300

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

У статті проаналізовано питання реформування системи місцевого самоврядування, яке постало перед Українською державою після розпаду Радянського Союзу та здобуття незалежності. Успішне проведення реформи децентралізації зумовлювало досягнення таких критичних факторів, як посилення соціально-економічного зростання, наближення до європейських моделей суспільно-політичного устрою, повернення до історично характерної моделі місцевого самоврядування. Досліджено досягнення зазначених вище факторів, що передбачало перехід від вертикальної системи управління, де рішення приймаються «зверху до низу», до людиноцентричної, де рішення приймаються на місцях. Також важливим наслідком успішної перебудови мало стати зближення України з європейською моделлю системи влади, особливо на базовому рівні, що мало на меті пришвидшити курс на шляху інтеграції до європейських інституцій. Вивчено використання досвіду європейських держав, який відіграв одну з ключових ролей у процесі проведення реформи. Досвід східноєвропейських, посткомуністичних держав виявився доволі корисним для України. Водночас зазначено, що Україна не лише копіювала позитивні моменти реформи у своїх сусідів, а й удаło інтегрувала їх у власні політичні, економічні, історичні реалії. Український досвід із проведення реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади, безперечно, буде корисним для інших держав, які матимуть на меті проведення аналогічних реформ.

Ключові слова: децентралізація, адміністративно-територіальна реформа, Україна, публічна влада, трансформація, європейська Хартія місцевого самоврядування.

Bohdan Fedirko,
National University «Lviv Polytechnic»,
ORCID ID: 0009-0008-5160-1945

DECENTRALIZATION OF PUBLIC AUTHORITY IN UKRAINE: THE EXPERIENCE OF EUROPEAN STATES

The article analyzes the issue of reforming the system of local self-government, which arose before the Ukrainian state after the collapse of the Soviet Union and gaining independence. The successful implementation of the decentralization reform led to the achievement of such critical factors as the strengthening of socio-economic growth, approximation to European models of the social and political system, and a return to the historically characteristic model of local self-government. The achievement of the above-mentioned factors was studied, which involved the transition from a vertical management system where decisions are made «from top to bottom» to a people-centric one where decisions are made locally. Also, an important consequence of the successful restructuring should have been the rapprochement of Ukraine with the European model of the power system, especially at the basic level, which was intended to speed up the course on the path of integration into European institutions. The use of the experience of European states, which played one of the key roles in the reform process, was studied. The experience of Eastern European, post-communist states turned out to be quite useful for Ukraine. At the same time, it is noted that Ukraine not only copied the positive aspects of the reform from its neighbors, but also successfully integrated them into its own political, economic, and historical realities. The Ukrainian experience in carrying out the reform of local self-government and decentralization of power will undoubtedly be useful for other states that will aim to carry out similar reforms.

Key words: decentralization, administrative and territorial reform, Ukraine, public power, transformation, European Charter of local self-government.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Після отримання в спадок від Радянського Союзу централізованої системи управління та адміністративно-територіального поділу, яка передбачала централізоване управління й була неефективною для нової демократичної держави, постало питання її реформування та приведення до сучасних вимог децентралізованої системи місцевого самоврядування. Саме досвід європейських держав, передусім постсоціалістичних, які пройшли всі етапи реформування системи місцевого самоврядування на своєму шляху, виявився доволі

корисним для нашої країни. Хоч Україна на сьогодні все ще перебуває на етапі трансформації системи публічної влади, однак українським реформаторам удалося не лише запозичити європейський досвід, а й внести важливі корективи в реформу, характерні для місцевих історичних, політичних, економічних реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На шляху реформи з децентралізації влади було й багато несприятливих факторів, як-от: часта зміна влади, а разом і курсу країни, спротив чиновницького апарату, недостатні фінансування чи політична воля та готовність суспільства до змін. Попри це, питання децентралізації досліджувалось уже багато років, ще задовго до початку самої реформи. Вітчизняні науковці розуміли, що, зважаючи на успішну європейську практику та переважаючу тяглість українського суспільства до західних цінностей, із часом постане питання реформи місцевого самоврядування й адміністративно-територіального устрою держави, а успішні приклади європейських країн будуть ключовими. У період із 1991 р. цим питанням у різний час займалися такі вчені, як О. Д. Василюк, І. Б. Коліушко, Р. В. Колишко, В. І. Кравченко, А. П. Заєць, В. М. Шаповал, О. В. Чумакова, П. Ф. Мартиненко, О. В. Батанова, Н. І. Руда й ін. У працях зазначених вище науковців досліджено значний обсяг фактичного матеріалу щодо численних аспектів організації та трансформації системи публічної влади в Україні. Проаналізовано практичний досвід багатьох західних держав.

Мета дослідження. Прагнення українського суспільства до соціально-економічних змін, історична тяглість і мета здійснювати владу на безпосередньо місцевому рівні, вибір європейського вектора розвитку й прагнення вибудувати систему владних повноважень, яка б відповідала європейським критеріям і нормам, сприяли використанню досвіду європейських держав на шляху проведення реформи децентралізації влади в Україні. Опираючись на це, визначено мету дослідження – розгляд досвіду європейських держав та його застосування під час процесу децентралізації влади в Україні й визначення найбільш підходящої моделі реформування, зважаючи на внутрішні фактори впливу.

Методи дослідження. Дослідження реформування місцевого самоврядування в Україні та досвіду європейських держав здійснювалось із застосуванням низки методів. Одним з основних був порівняльний аналіз, який дав змогу зрозуміти вихідні позиції та чинники, котрі впливали на процес децентралізації в Україні і європейських державах. Використовувався метод аналізу подій та динаміки процесу реформи місцевого самоврядування в європейських державах й Україні. Також

застосовано описовий метод, який ґрунтується на огляді аналітичних досліджень, що стосуються процесів децентралізації та реформування місцевого самоврядування в державах Європейського Союзу, та їх вплив на реформу в Україні.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для успішного функціонування системи місцевого самоврядування потрібний рух ініціатив та рішень із нижчих рівнів управління до вищих. Власне задля досягнення цього фактора, проведено реформування системи місцевого самоврядування, а саме створення об'єднаних територіальних громад замість старих сільських, селищних і міських рад [18]. Добровільне об'єднання сіл та містечок у спроможні громади стало важливим кроком, але не розв'язало проблему до кінця. Однією з причин, які гальмували реформу, став процес саме «добровільного» об'єднання. Оскільки саме сприйняття цієї можливості на місцях породило хвилю спекуляцій, а подекуди й відвертого саботажу зі сторони місцевих еліт. У деяких регіонах не скористалися можливістю процесу добровільного об'єднання, незважаючи на державне заохочення у вигляді субвенцій та дотацій тим громадам, які завершать процес першими. Важливу роль відіграла тут Верховна Рада, яка в кінцевому результаті визначила й зафіксувала територіальну структуру на місцевому рівні, адже не всі територіальні громади пройшли процес добровільного об'єднання. Попередньо провівши консультації з органами місцевої влади, науковими установами, громадськістю, реорганізацію територіального устрою на місцевому рівні здійснили успішно. Дещо іншою була ситуація з реорганізацією територіального устрою на середньому рівні, а саме укрупненням районів. Сам крок укрупнення був логічним і необхідним продовженням реформи, оскільки новостворені територіальні громади перебрали на себе частину управлінських повноважень районів, а також їх територія подекуди сягала районного рівня. Процес укрупнення районів і наповнення їх відповідними повноваженнями не отримав такого самого широкого обговорення, як це було з територіальними громадами, і цей процес не можна вважати повністю завершеним. Після проведення другого етапу реформи утворено нові укрупнені райони, але без достатніх відповідних повноважень, що робить їх недостатньо ефективними [2]. Реформа має достатньо недоліків і потребує вдосконалення. Повноваження надані другому (районному) рівні, є недостатніми й роблять його недостатньо спроможною ланкою місцевого самоврядування. Тому наступним кроком повинне стати надання достатніх

управлінських повноважень районному рівню, попередньо провівши відповідні обговорення. Також питання повноважень мусить регулюватися прийняттям відповідних законів і необхідними конституційними змінами. Зважаючи на передачу частини повноважень районів новоствореним територіальним громадам, вважаємо, що, можливо доцільно передати певні повноваження обласного рівня новим районам. Ураховуючи, що певні повноваження обласного рівня не можна делегувати та вони залишаться за відповідними органами обласного управління, це б загалом збалансувало управлінську систему місцевого самоврядування на трьох рівнях. Реформа децентралізації в Україні, яка мала на меті передачу значних повноважень і ресурсів від центральної влади до місцевої, принесла певні позитивні зміни, але з її впровадженням виникло декілька викликів і проблем, ключовими з яких є:

– нерівномірне впровадження: процес децентралізації відбувався нерівномірно в різних регіонах України. Деякі регіони успішно пройшли реформу, а інші зіткнулися з перешкодами та затримками в передачі повноважень і ресурсів. Це породило диспропорції в рівні місцевого самоврядування та розвитку між різними частинами країни;

– відсутність спроможності й ресурсів: багатьом місцевим органам влади бракує необхідної спроможності, досвіду та ресурсів для ефективного управління нещодавно переданими повноваженнями й обов'язками. Це включає такі питання, як управління фінансами, планування проєктів і надання державних послуг. Недостатнє фінансування з боку уряду ще більше загострило цю проблему;

– корупція та зловживання владою: незважаючи на наміри реформи розширити повноваження місцевої влади, були випадки корупції та зловживання владою на місцевому рівні. Це випадки розкрадання коштів, «кумівства» й фаворитизму в процесах прийняття рішень. Слабкі механізми підзвітності та обмежений нагляд сприяли цим проблемам;

– владні конфлікти: реформа децентралізації іноді призводила до конфліктів між різними рівнями влади. Розподіл повноважень і відповідальності між центральним урядом та місцевими органами влади не завжди був чітко визначений, що призводило до юрисдикційних суперечок і зіткнень щодо розподілу ресурсів;

– незавершена законодавча база: незважаючи на прогрес у розробці законодавства для підтримки децентралізації, у законодавчій базі все ще існують прогалини та невідповідності. Це може створити невизначеність і завадити ефективній реалізації реформи;

– обізнаність та участь громадськості: рівень громадської обізнаності й участі в процесі децентралізації різниться в Україні. У деяких випадках

місцеві громади були виключені з процесів прийняття рішень, що призвело до відсутності довіри та зниження легітимності місцевої влади;

– території, які постраждали від війни: війна, що триває на сході України, створила значні проблеми для реформи децентралізації в цих регіонах. Ситуація з безпекою, переміщення населення ускладнили процес реалізації та завадили ефективному місцевому врядуванню.

Важливо відзначити, що, незважаючи на труднощі, реформа децентралізації також принесла позитивні зміни, такі як посилення процесу прийняття рішень на місцях, покращення надання державних послуг і посилення залучення громади. Докладаються зусилля для розв'язання проблем стосовно реформи та продовження її впровадження більш комплексним й ефективним способом. Порівнюючи український досвід з іншими європейськими країнами, можемо говорити про те, що Україна була більш рішучою в об'єднанні громад, насамперед із проведенням реформи базового рівня місцевого самоврядування. Такі кроки, як фінансове стимулювання й можливість добровільного об'єднання, не застосовувалися в європейській практиці реформування системи місцевого самоврядування. В Україні їх загалом можна вважати успішними та такими, що привели до позитивного результату. Більшість західних держав пройшли шлях, подібний до України, а саме створили ефективні й спроможні органи місцевого самоврядування на базовому рівні, проте шлях реформування та історичні передумови були дещо різними. Досліджуючи досвід держав Західної Європи, можемо зазначити, що процес реформування в них розтягнувся в часі на довгі роки, подекуди десятиліття, та пройшов період невдач на шляху до успіху. Наприклад, Франція, де перші спроби позбутися централізованої системи управління, належали ще Шарлю де Голлю, а наступні уряди продовжували спроби реформування. Як результат, Франція не провела повної реорганізації системи територіального устрою на місцевому рівні, знайшовши вирішення в дуальній системі влади та співпраці на місцевому рівні. Французькі округи, департаменти разом із функціями державних органів влади отримали й повноваження місцевого самоврядування. Головою органу державної влади є префект, керівником із виконавчими повноваженнями є президент ради. Трохи інша ситуація простежувалася в комунах, які не мають окремого державного владного органу й у яких мер у своїй особі поєднує головну посадову особу місцевого самоврядування та представника державної влади з обмеженими повноваженнями [24].

Упроваджуючи реформу децентралізації, Україна використовувала досвід різних країн, які пройшли подібні процеси. Якщо галузево поділити

досвід європейських держав, узятий до уваги Україною, то потрібно відзначити такі держави.

Польський досвід реформування місцевого самоврядування брали за основу в Україні. Наша держава розглядала Польщу як модель децентралізації завдяки її успішному досвіду передачі повноважень і ресурсів місцевим органам влади. Реформи децентралізації в Польщі в 1990-х і на початку 2000-х років розглядалися як історія успіху, яка покращила місцеве управління, надання послуг і регіональний розвиток [3].

Німеччина та її федеративний устрій, що надає значні повноваження своїм землям, також вважали відповідним прикладом для України. Розподіл повноважень між федеральним і земельним урядами, а також сильна фінансова автономія німецьких земель дали змогу зрозуміти, як Україна може розширити фінансові повноваження місцевої влади [14].

Фінляндія мала досвід потужної участі громадян у проведенні реформи децентралізації та в управлінні на місцевому рівні після її проведення. Фінська модель місцевого самоврядування й участі громадян у процесах прийняття рішень вплинула на зусилля України з децентралізації. Фінська модель наголошує на сильній місцевій демократії, залученні громади та висхідних підходах до формування політики. Усе це Україна намагалася включити у свою реформу [32].

Цифровий розвиток Естонії і його вплив на місцеве самоврядування теж ураховані під час проведення реформи. Україна розглядала Естонію, як приклад цифрового управління та електронних послуг. Успішне впровадження в Естонії цифрових рішень у різних сферах управління, включаючи електронне врядування, цифрову ідентифікацію й надання онлайн-послуг, дало цінну інформацію для зусиль із децентралізації в Україні [29].

Досвід Хорватії у сфері децентралізації, зокрема в контексті постконфліктного відновлення, визнано актуальним для України. Реформи Хорватії, спрямовані на посилення місцевого самоврядування, усунення регіональних відмінностей і сприяння сталому розвитку, розглядали як успішні моделі для процесу децентралізації в Україні, особливо в районах, уражених війною [28].

Важливо зазначити, що хоча Україна використовувала досвід цих країн, вона адаптувала свою реформу децентралізації до власного конкретного контексту та потреб. Реформа враховувала унікальні політичні, соціальні й економічні обставини України для створення системи місцевого самоврядування, яка б ефективно працювала в рамках держави.

Важливим був досвід і постсоціалістичних країн, проте політичний та економічний розвиток України відмінний від низки європейських

держав колишнього радянського табору, як, наприклад Чеської Республіки, Словаччини, де система місцевого самоврядування почала формувалася набагато раніше, ще до приходу до влади комуністичних режимів, і під час шляху реформ їм потрібно було лише відновити її. Вивчаючи досвід європейських країн, а саме постсоціалістичних, можемо припустити, що українським громадянам доведеться пройти етап вивчення нової системи, її сприйняття та розуміння, оскільки велика частина людей виросла за часів Радянського Союзу, а отже, звикла до попередньої системи. Проблемою є також запізніле впровадження реформи, яке очікувалося ще в 90-х роках ХХ ст. [13]. Після проведення реформи логічними наступними кроками мають стати підсилення, розвиток і захист місцевого самоврядування. Нова система почала діяти, але її потрібно розвивати й підтримувати. Для цього треба вчасно реагувати на законодавчому рівні на ті виклики та загрози які постануть перед успішним функціонуванням системи, особливо в післявоєнний період. Від успіху реформи системи місцевого самоврядування опосередковано залежить і майбутнє таких держав, як Молдова чи Грузія, які перебувають на початковому етапі реформування й будуть використовувати український досвід.

Основним документом і законодавчою базою реформування місцевого самоврядування в Європі є Хартія місцевого самоврядування 1987 р. У ній міститься опис досвіду всіх держав, які пройшли шлях реформи місцевого самоврядування. Україна ратифікувала Хартію в 1997 р. Документ розглядає основні принципи та механізми дії органів місцевого самоврядування в державах-членах Ради Європи. Децентралізація влади, застосування принципу субсидіарності є її головною ідеєю. Документ визначає політичні й економічні права місцевого самоврядування та його незалежність від органів центральної влади [8].

Європейська хартія місцевого самоврядування мала значний вплив на трансформацію системи місцевого самоврядування в Україні, особливо на його політико-правовий вимір. Ратифікація хартії безпосередньо вплинула на процес прийняття відповідних законів про місцеве самоврядування. Саме підписання хартії передбачалося приєднанням України до Статуту Ради Європи й слугувало запорукою створення Україною позитивного іміджу на шляху європейського розвитку.

Загалом на шляху реформування системи місцевого самоврядування Україна перейшла до загальноєвропейської концепції самоврядування, що передбачає основоположні права місцевих влад. Виконання умов Європейської хартії місцевого самоврядування передбачало та привело до впровадження низки умов, необхідних для успішного функціонування

реформованої системи місцевого самоврядування, а саме: запровадження та втілення принципу субсидіарності, упорядкування системи делегування повноважень, упровадження бюджетної системи з можливістю органів місцевого самоврядування діяти автономно. Відкритим залишається лише питання корекції системи і її нормативно-правової бази, що потребує постійного контролю та роботи зі сторони вищих державних органів влади.

Опираючись на досвід європейських країн, у подальшому мусимо здійснювати вдосконалення системи місцевого самоврядування. Важливими будуть дискусії про територіальні утворення та їх можливу корекцію. Також важливим є залучення населення до процесу прийняття рішень на місцевому рівні, це завдання для нових місцевих еліт, оскільки вони разом із повноваженнями отримали й відповідальність перед своїми громадами. Вплив місцевого населення повинен підвищуватися, адже децентралізація сприятиме соціально-економічному прогресу України та її стійкості, а спроможні територіальні громади з відповідальними громадянами є запорукою цього процесу, що добре видно з перспективи тієї самої Польщі.

Є декілька реформ із європейських держав, які можна розглядати як потенційні приклади допрацювання вже проведеної реформи в Україні. Ці реформи можуть сприяти покращенню місцевого управління, наданню послуг і регіонального розвитку.

Реформа фіскальної децентралізації: Україна може орієнтуватися на такі країни, як Німеччина, Швейцарія та Іспанія, які мають добре налагоджену систему фіскальної децентралізації. Ці держави забезпечують місцеві органи влади значною часткою податкових надходжень і надають їм автономію в управлінні своїми фінансами. Запровадження подібних механізмів в Україні могло б посилити фінансову спроможність органів місцевого самоврядування та сприяти місцевому розвитку [20].

Питання популяризації участі громадян у місцевому самоврядуванні свідчить, що можна запозичити законодавчий досвід таких країн, як Фінляндія та Швеція, які мають міцні традиції участі громадян у процесах прийняття рішень. Досвід сприяння активній участі громадян через такі механізми, як партиципаторне бюджетування, громадські консультації й громадські ініціативи. Ці підходи можуть сприяти підвищенню прозорості, підзвітності та довіри громадськості до місцевого самоврядування [15].

Реформа адміністративної децентралізації й естонська модель електронного урядування може бути цінним прикладом для України. Естонія спростила адміністративні процедури, оцифрувала державні послуги та запровадила електронні системи голосування й ідентифікації.

Запровадження подібних цифрових рішень могло б підвищити адміністративну ефективність, зменшити корупційні ризики та покращити надання державних послуг в Україні. Регіональний розвиток Польщі, яка запровадила успішну політику регіонального розвитку, таку як спеціальні економічні зони й регіональні інвестиційні фонди, котрі сприяли зменшенню регіональних диспропорцій. Україна могла б розглянути подібні заходи для підтримки економічного зростання та розвитку в різних регіонах країни, забезпечивши більш рівномірний розподіл переваг децентралізації [7].

Співробітництво між адміністративно-територіальними одиницями різних рівнів і досвід Швейцарії, яка має традицію сильної міжурядової співпраці та координації, відомої як «субсидіарність». Цей принцип наголошує на співпраці між різними рівнями влади в процесах прийняття рішень і розподілу відповідальності. Прийняття подібних принципів могло б допомогти Україні вирішити конфлікти та покращити співпрацю між центральним урядом і місцевою владою [12].

У питанні покращення системи надання державних послуг на місцевому рівні можна розглянути досвід Нідерландів, які мають добре розвинену систему надання послуг на місцевому рівні, де муніципалітети відповідають за різноманітні державні послуги, уключаючи освіту, охорону здоров'я й соціальне забезпечення. Україна могла б вивчити їхній досвід ефективного надання послуг на місцевому рівні та дослідити шляхи покращення надання державних послуг у рамках децентралізації [6]. Важливо зазначити, що хоча запозичення реформ у європейських держав може дати цінну інформацію, надзвичайно важливо враховувати унікальний контекст України й відповідним чином адаптувати ці реформи. Специфічні потреби та виклики України потрібно враховувати, щоб гарантувати, що будь-які прийняті реформи узгоджуються з інституційною структурою країни й підтримують сталий розвиток на місцевому рівні.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсумовуючи, зазначимо, що однією з основоположних умов проведення реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади є визнання, правове регулювання та власне впровадження місцевого самоврядування до правової й суспільно-політичної системи держави. Власне через це опрацювання та використання європейського досвіду реформування системи місцевого самоврядування й децентралізації влади робить його таким корисним і важливим для України та її новоствореної

системи адміністративно-територіального поділу, яка все ще потребує корекції й удосконалення. Під час використання досвіду європейських держав в основу покладено досвід країн постсоціалістичного табору, де децентралізацію з частковою автономізацією реформованих територіальних утворень розглянуто як форму розбудови місцевого самоврядування. Історична тяглість до територіального самоврядування та розроблене відповідне нормативно-правове забезпечення, опиралися саме на модель децентралізації.

За європейським прикладом, через реформу адміністративно-територіального устрою України створено територіальні громади як одиниці територіальної основи місцевого самоврядування на базовому рівні. На них покладено відповідні повноваження з надання населенню базових соціальних послуг, які регулювалися критеріями економічної активності, розвитку інженерної інфраструктури, медичного забезпечення, а також транспортної доступності до центрів надання послуг.

Як засвідчив досвід західних європейських держав, таких як Великобританія та Франція, успішні реформи місцевого самоврядування потребують постійної законодавчої підтримки. Тому процес реформування повинен бути не лише успішним, а й має бути забезпечена тяглість у роботі з підтримки новоствореної системи, основною метою чого є наближення кінцевих споживачів державних послуг до територіальної громади.

Європейський досвід з урахуванням українських реалій, безперечно, дав успішний результат і був корисним як для України і її перетворень, так і для інших держав, які використовуватимуть український досвід, насамперед Молдови та Грузії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астапова, Т. (2010). Адаптація зарубіжного досвіду реформування діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 «Міське самоврядування». Харків, 20 с.
2. Бевз, Т. (2019). Специфіка здійснення реформ місцевого самоврядування та територіальної організації влади в регіонах України: здобутки і прорахунки. *Демократизація політичних інститутів і суспільний розвиток в Україні*. зб. наук. праць. Київ: ШПЕД ім. І. Ф. Кураса НАН України, с. 187–231.
3. Бочаров, С. (2009). Адміністративні реформи в Польщі як крок до інтеграції в Європейський Союз. *Наука. Релігія. Суспільство*, № 4, с. 60–64.
4. Бориславська, О. (2012). Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ: ТОВ «Софія», 128 с.

5. Весперіс, С., Решетняк, Я. (2018). Децентралізація: проблеми новосформованих об'єднаних територіальних громад. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, вип. 19, ч. 1, с. 46–50.
6. Данилишин, Б., Пилипів, В. (2016). Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*, № 1, с. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gegek_2016_1_3
7. Москаленко, О. (2012). Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. *Центр політико-правових реформ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Київ, 212, с.123
8. Європейська хартія місцевого самоврядування (1985). Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/>.
9. Про місцеве самоврядування в Україні від 21.05.1997 р. № 280/97. *Відомості Верховної Ради України*, № 24, с. 170.
10. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування від 15 липня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України від 29.09.1997 р.*, № 38, с. 249.
11. Карташов, Є. (2017). Обмежена децентралізація у Хорватії: здобутки та прорахунки. *Гілея*, вип. 127, № 12, с. 396–401.
12. Куйбіда, В. (2010). Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах. Київ: ТОВ «Поліграфічний Центр “Крамар”», 258 с.
13. Костенок, І. (2012). Радянська модель самоврядування як чинник впливу на сучасні самоврядні практики на пострадянському просторі. *Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. праць*. Харків: Вид-во «ДокНаукДержУпр», вип. 4 (12), с. 168–171.
14. Кохалик, Х. (2011). Досвід становлення і розвитку комунального самоврядування в Німеччині та можливість його адаптації в містах України: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 «Міське самоврядування». Львів, 20 с.
15. Михайлишин, Л. (2009). Удосконалення системи місцевого управління в Україні з використанням зарубіжного досвіду: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Нова державна регіональна політика. Київ: Крамар, 232 с.
16. Могілевський, В. (2017). Роль децентралізації публічної влади в становленні та розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Вісник ЦВК*, вип. 1 (35), с. 60–65.
17. Плющ, Р. (2016). Міське самоврядування в Україні: євроінтеграційний шлях: кол. моногр. Київ: РІДНА МОВА, 808 с.
18. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon2.rada.gov> (2014)
19. Солодкий, С., Левонюк, Т., Баласанян, В. [та ін]. Взаємозв'язок між децентралізацією та європейською інтеграцією, 30 с. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Decentralization_ukr_web-2.pdf (2017)
20. Чумакова, О. (2008). Шляхи розвитку місцевого самоврядування України в контексті досвіду держав Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 «Міське самоврядування». Дніпропетровськ.

21. Чиркін, А. (2017). Запровадження адміністративно-територіальної реформи: досвід Угорщини. *Від громадянського суспільства – до правової держави*. зб. тез і доп. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 370 с.
22. Чиркін, А. (2021). Конституційні засади організації місцевого самоврядування в Чехії. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*, № 1, с. 74. 93. Регіональні студії.
23. Шевченко, О., Романова, В., Жаліло Я. [та ін.] (2020). Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні. Київ: НІСД, 153 с.
24. Шиманке, Д. (2012). Проектний документ № 12. Система місцевого самоврядування та її реформи. Досвід деяких європейських країн (Данія, Німеччина, Англія, Франція та Швеція) Київ, 28 с.
25. Young, D. (2016). Local Government in the Nordic and Baltic countries: An overview. SKL International. URL: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf>
26. Kartashov, E. (2018). European lessons of decentralization. *Public management*, № 1 (11) January, p. 175–184.
27. Kirchner, E. (1999). Decentralization and transformation in the Visegrad: Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia. New-York: St. Martin's Press, 321 p.
28. Koprić, I. (2019). Public Administration Reform in Croatia: Slow Modernization During Europeanization of Resilient Bureaucracy. *Public Administration Issues*. URL: [file:///C:/Users/larisa/Downloads/Public_administration_reform_in_Croatia%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/larisa/Downloads/Public_administration_reform_in_Croatia%20(1).pdf).
29. Linnas, R. (2012). Attempts at Local Government Reform in Estonia. URL: <https://portaal.ell.ee/.../Attempts+at+Local+Governmen>
30. Peteri, G. (2012). Mastering Decentralization And Public Administration Reforms In Central And Eastern Europe. Budapest: Local Government and Public Reform Initiative, 89 p.
31. Juptner, P. (2014). Local Governance between democracy and efficiency: V4 comparative case study. *Democratic transition in Central and Eastern Europe at the local level. Novo mesto, Faculty of Organization Studies*, p. 12–13.
32. Finland – unitary state organized on a decentralized basis. European Committee of the Regions (2022). URL: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Finland.aspx>

REFERENCE

1. Astopova, T. (2010). Adaptatsiia zarubizhnoho dosvidu reformuvannia diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: spets. 25.00.04 «Mistseve samovriaduvannia». Kharkiv, 20 p.
2. Bevz, T. (2019). Spetsyfika zdiisnennia reform mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v rehionakh Ukrainy: zdobutky i prorakhunky. *Demokratyzatsiia politychnykh instytutiv i suspilnyi rozvytok v Ukraini*. zb. nauk. prats. Kyiv: IPED im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, p. 187–231.
3. Bocharov, S. (2009). Administratyvni reformy v Polshchi yak krok do intehratsii v Yevropeyskyi Soiuz. *Nauka. Relihiia. Suspilstvo*, № 4, p. 60–64.

4. Boryslavska, O. (2012). Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeiskykh krain ta perspektyvy Ukrainy. *Shveitsarsko-ukrainskyi proekt «Pidtrymka detsentralizatsii v Ukraini – DESPRO»*. Kyiv: TOV «Sofia», 128 p.
5. Vesperis, S., Reshetniak, Ya. (2018). Detsentralizatsiia: problemy novosformovanykh obiednanykh terytorialnykh hromad. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vyp. 19, chast. 1, p. 46–50.
6. Danylyshyn, B., Pylypiv, V. (2016). Detsentralizatsiia u krainakh YeS: uroky dlia Ukrainy. *Rehionalna ekonomika*, № 1, p. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2016_1_3
7. Moskalenko, O. (2012). Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeiskykh krain ta perspektyvy Ukrainy. *Tsentr polityko-pravovykh reform. Seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Kyiv, 212, p. 123.
8. Ievropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia (1985). Sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/>.
9. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini vid 21.05.1997 r. № 280/97. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, № 24, p. 170.
10. Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii mistsevoho samovriaduvannia vid 15 lypnia 1997 roku. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 29.09.1997. r. № 38*, p. 249.
11. Kartashov, Ye. (2017). Obmezheni detsentralizatsiia u Khorvatii: zdobutky ta pro-rakhunky. *Hileia*. vyp. 127, № 12, p. 396–401.
12. Kuibida, V. (2010). Dosvid vprovadzhennia standartiv dobroho vriaduvannia na mistsevomu rivni v Ukraini ta inshykh yevropeiskykh krainakh. Kyiv: TOV «Polihrafichnyi Tsentr “Kramar”», 258 p.
13. Kostenok, I. (2012). Radianska model samovriaduvannia yak chynnyk vplyvu na suchasni samovriadni praktyky na postradianskomu prostori. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka: zb. nauk. prats. Kharkiv: Vyd-vo «DokNaukDerzhUpr»*, vyp. 4 (12), p. 168–171.
14. Kokhalyk, Kh. (2011). Dosvid stanovlennia i rozvytku komunalnoho samovriaduvannia v Nimechchyni ta mozhlyvist yoho adaptatsii v mistakh Ukrainy: avtoref. dys. ... kand.nauk z derzh. upr.: spets. 25.00.04 «Mistseve samovriaduvannia». Lviv, 20 p.
15. Mykhailishyn, L. (2009). Udoskonalennia systemy mistsevoho upravlinnia v Ukraini z vykorystanniam zarubizhnoho dosvidu: avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: spets. 25.00.01 «Teoriia ta istoriia derzhavnoho upravlinnia» / Nova derzhavna rehionalna polityka. Kyiv: Kramar, 232 p.
16. Mohilevskyi, V. (2017). Rol detsentralizatsii publichnoi vlady v stanovlenni ta rozvytku mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini. *Visnyk TsVK*, vyp. 1 (35), p. 60–65.
17. Pliushch, R. (2016). Mistseve samovriaduvannia v Ukraini: yevrointehratsiinyi shliakh: kolektyvna monohrafiia. Kyiv: RIDNA MOVA, 808 p.
18. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini vid 01.04.2014 r. № 333-r. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (2014).
19. Solodkyi, S., Levoniuk, T., Balasarian, V. [ta in]. Vzaiemozviazok mizh detsentralizatsiieiu ta yevropeiskoiu intehratsiieiu, 30 p. URL: http://neweurope.org.ua/wpcontent/uploads/2020/02/Decentralization_ukr_web-2.pdf (2017)
20. Chumakova, O. (2008). Shliakhy rozvytku mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy v konteksti dosvidu derzhav Yevropeiskoho Soiuzu: avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: spets. 25.00.04 «Mistseve samovriaduvannia» Dnipropetrovsk.

21. Chyrkin, A. (2017). Zaprovdzhennia administratyvno-terytorialnoi reformy: dosvid Uhorshchyny. *Vid hromadianskoho suspilstva – do pravovoi derzhavy: zb. tez i dop.* Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina, 370 p.

22. Chyrkin, A. (2021). Konstytutsiini zasady orhanizatsii mistsevoho samovriaduvannia v Chekhii. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*, № 1, p. 74. 93. Rehionalni studii.

23. Shevchenko, O., Romanova, V., Zhalilo Ya. [ta in.] (2020). Detsentralizatsiia i formuvannia polityky rehionalnoho rozvytku v Ukraini. Kyiv: NISD, 153 p.

24. Shymanke, D. (2012). Proektnyi dokument № 12. Systema mistsevoho samovriaduvannia ta yii reformy. *Dosvid deiakykh yevropeiskykh krain (Daniia, Nimechchyna, Anhliia, Frantsiia ta Shvetsiia)*. Kyiv, 28 p.

25. Young, D. (2016). Local Government in the Nordic and Baltic countries: An overview. *SKL International*. URL: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf>

26. Kartashov, E. (2018). European lessons of decentralization. *Public management*, № 1 (11) January, p. 175–184.

27. Kirchner, E. (1999). Decentralization and transformation in the Visegrad: Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia. New-York: St. Martins Press, 321 p.

28. Koprić, I. (2019). Public Administration Reform in Croatia: Slow Modernization During Europeanization of Resilient Bureaucracy. *Public Administration Issues*. URL: [file:///C:/Users/larisa/Downloads/Public_administration_reform_in_Croatia%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/larisa/Downloads/Public_administration_reform_in_Croatia%20(1).pdf).

29. Linnas, R. (2012). Attempts at Local Government Reform in Estonia. URL: <https://portaal.ell.ee/.../Attempts+at+Local+Governmen>

30. Peteri, G. (2012). Mastering Decentralization And Public Administration Reforms In Central And Eastern Europe. Budapest: Local Government and Public Reform Initiative, 89 p.

31. Juptner, P. (2014). Local Governance between democracy and efficiency: V4 comparative case study. *Democratic transition in Central and Eastern Europe at the local level. Novo mesto, Faculty of Organization Studies*, p. 12–13.

32. Finland – unitary state organized on a decentralized basis. European Committee of the Regions (2022). URL: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Finland.aspx>

Матеріал надійшов до редакції 16.05.2023 р.